

Πύρρος ὁ Μέγας.

Ἡ Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Ἀ :

Ἡ ἴ ο ι

Ἱστορία καὶ Γεωγραφία τῆς Ἠπει-
ρου Πάλαι τε καὶ Νεά,

καὶ

Βίος τοῦ Πύρρου.

Συλλεχθῆντα ἐκ πολλῶν Συγγρα-
φῶν καὶ παραφρασθῆντα εἰς τὴν
ἀπλουσίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν,

ὑπό

Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου

Καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ἐν τῇ
ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας Καισαροβασιλικῇ
Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν.

Ἐν Βιέννῃ, τῆς Αὐστρίας.

Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τοῦ Ἰωάν. Βαρθ. Τσέκλου.

1 8 1 9.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Τοῖς ἀναγινώσκουσι

Τὸ μὲν αἶτιον, ὅπερ μὲ παρεκίνησεν εἰς τοῦτο τὸ ἔργον, εἴρηται ἱκανῶς ἐν τε τῷ προοιμίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τροπαίου, καὶ ἐν τοῖς περὶ ἐκδόσεως τῶν Βίων τῶν ἐνδόξων προῤῥηθείσιν, ὧν μέρος ἐστὶ καὶ ὁ Βίος τοῦ Πύρρου, ὅς τις ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῆ κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον, ὡς ἐξεδόθη ὁ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους. Ἄλλῃ ἡ Ἱστορία ἀπαιτεῖ τὴν συνέχειαν αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, τὸν σύνδεσμον τῆς χρονολογίας, καὶ τὴν σύγχρονον αὐτῇ Γεωγραφίαν, εἰς διασάφεισιν, καὶ προσδιορισμὸν κατὰ χρόνον τε καὶ τόπον, καὶ δεῖξιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν ἰσορουμένων, καθ' ὅλλας τὰς εἰς ταῦτα συντελούσας περιρῆσεις. Ἄνευ γὰρ τούτων ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς δεῖν εἶναι σπουδαιολογία φιλοσοφικὴ, ἐξετάσεως καὶ κρίσεως λαβὴν, καὶ ἀπαρχὰς φιλοσοφίας, κατὰ Πλούταρχον, μὴ παρέχουσα, ἀλλὰ γίνεται ἀπόλυτος διήγησις διατριβῆς χάριν μόνου, καὶ τρόπον τινα, εἶδος μυθοπλάσματος ἐν βιβλῳ ἢ ἐν θεάτρῳ παρισταμένου, πρὸς λύπην ἢ τέρψιν.

β.

ἀκαρίαίαν, καὶ μηδεμίαν σχετικὴν πρὸς τὰς ἀείποτα
συμβαινούσας περιστάσεις τῷ χρόνῳ συναυξάνου-
σαν, καὶ τῇ θεωρίᾳ τῆς μνήμης διαμένουσαν καὶ
συνακμάζουσαν ὠφέλειαν ἔχουτος. Ἐπειδὴ αἱ
προαιρέσεις αἱ διδακτικαὶ, καὶ αἱ πράξεις αἱ δρα-
στήριαι καὶ πραγματικαί, ἀπαιτοῦσι καὶ τὰς ἐ-
πιρριεύσας περιστάσεις συμπλεκόμενας, καὶ ἐκ
πάντων τούτων συνάγεται ὁ καρπὸς τῆς Ἰσορίας,
καὶ αἱ ἀπαρχαὶ τῆς φιλοσοφίας· δηλαδή, αἱ
προαιρέσεις, ἐπιχειρήσεις, ἐκτελέσεις, χρήσεις
καὶ καταχρήσεις προτερημάτων, τόπων, καιρῶν
καὶ πραγμάτων, αἱ μιμήσεως ἢ ἀποφυγῆς ἄ-
ξιαί. Οὕτω γίνεται ἡ ἄπονος διδασκαλία τῆς Ἰσο-
ρίας, καὶ ἡ ἀκίνδυνος φιλοσοφικὴ θεωρία καὶ
πειρα τῶν πραγμάτων, ὡς ἔφην πολλὰ περὶ τού-
των ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ Τροπαίου.

Οἱ Βίοι τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους
ἔχουσι προγενέστερον τὸν Πεισίρατον, καὶ ἐπει-
δὴ ἐκρίθη εὐλόγον νὰ συναχθῆ καὶ ὁ βίος αὐτοῦ,
καὶ νὰ καταταχθῆ εἰς τὴν σειράν τῶν εὐδόξων,
ἐγράφη ἐκεῖ ἡ συνάφεια τῆς πρὸ αὐτοῦ Ἀττικῆς
Ἰσορίας, ἀπὸ τοῦ Ὠγύγου. Καὶ οὕτως οἱ μετὰ
ταῦτα Βίοι τῶν Ἀττικῶν εὐδόξων, συνέχονται
κατὰ χρονολογίαν. Ἡπειρώτην δὲ ἄλλου δὲν ε-

χομεν πρὸ τοῦ Πύρρου εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐνδόξων, οὔτε μετὰ τὸν Πύρρον. Πρότεροι μὲν ἦσαν, ἀλλ' ἡ Ἰσορία αὐτῶν δὲν ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς, ἐκτός τινων τεμαχίων. Ὅθεν ἦτον ἀνάγκη καὶ συνδέσωμεν τὴν Ἰσορίαν τῆς Ἠπειροῦ χρονολογικῶς τε καὶ γεωγραφικῶς μετὰ τὸν Βίον τοῦ Πύρρου ὅσον εὐδέχεται ἀκριβῶς καὶ ἐπιτόμως, κατὰ τὰς σωζομένας μαρτυρίας. Ἐπιτόμως δὲ λέγω οὐχὶ κατὰ προαίρεσιν, ἀλλ' κατὰ περίστασιν, διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι τοιοῦτον, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται.

Διὰ τούτους ἄρα τοὺς λόγους ἐξηρεῦνησα τὴν ἀπ' ἀρχῆς Ἰσορίαν τῆς Ἠπειροῦ, τοὺς προγόνους τοῦ Πύρρου, τὴν Γεωγραφίαν, καὶ τὰ ἔθνη, πότε καὶ πόθεν ἦλθον εἰς τὴν Ἠπειρον· τὰς διοικήσεις, τὰς σχέσεις, τὰ ἔθιμα αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, ἅπερ λαμπρύνουσι καὶ σαφηνίζουσι τὴν Ἰσορίαν, καὶ τὰς πράξεις τοῦ Πύρρου. Ἐπειδὴ οὕτω γνωρίζομεν, ὅποιαν κατάστασιν εἶχεν ἡ Ἠπειρος ὅτε παρέλαβεν ὁ Πύρρος τὴν βασιλείαν· ὅποια γειτνιάζοντα ἔθνη, καὶ τὰς πρὸς αὐτὰ σχέσεις τῆς Ἠπειροῦ· πόθεν ἐστράτευε πρὸς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Αἰτω-

δ'

λίαν, Ἰταλίαν. Πόσα τὰ μεταξὺ διαστήματα, ἄρη, ρεῦσά, θάλασσα, ποταμοί, καὶ λοιπά.

Μετὰ δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Πύρρου ἡ ἱστορικὴ περιέργεια ἀπαιτεῖ, διὰ τοὺς ῥηθέντας λόγους, τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας, καὶ τὴν κατάστασιν εἰς Ἡπειρῶν. Ὅθεν ἀναφέρω τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πύρρου, τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἣ ἐμπεριέχεται καὶ ἡ Ἡπειρος· τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς μεταβολὰς καὶ δυσυχίας, τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορίαν ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ Λατίνων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν νῦν κρατοῦντων ἀλώσεως. Περὶ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ὅτε οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ Ἀλβανοὶ, καὶ οἱ Ἡπειρώται ἦσαν ἅπαντες Χριστιανοὶ, συνέβη μεγάλη ταραχὴ εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ Ἀλβανίαν, καὶ πόλεμοι συνεχεῖς κατὰ Γεωργίου τοῦ Κασριώτου· ἐτι δὲ καὶ μεγάλη ἠθικὴ μεταβολή. Ἐπειδὴ ὁ ῥηθείς Γεώργιος ὁ Κασριώτης, ἀνατραφεὶς εἰς τὸ Παλάτιον τῶν Σουλτάνων, ὅπου ἦτον ἐνέχυρον, ἐδιδάχθη καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας αὐτῶν· ἔπειτα δὲ ἀποστατήσας, διήγειρε τὴν Ἡπειρον καὶ Ἀλβανίαν κατὰ τῆς Πόρτας, καὶ ἐπολέμει συνεχῶς, αἰείποτε νικῶν. Ἀλλ' ὑπερισχύσας ὁ Σουλτάν Μουράτ ὁ δεύτερος, ἐδίωξεν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀλβανίας.

θ
υίας καὶ Ἡπείρου τῷ 1447, ἔπειτα μετέβαλ-
λεν ὅλας τὰς ἐκεῖ Ἐκκλησίας εἰς Τζαμία, ἐξέ-
δωκε καὶ προσαγῆν, ἢ ἀ τουρκεύσωσιν οἱ ὑποκει-
μενοι τοῦ Γεωργίου, ἢ ἢ ἀ φονευθῶσι, τοὺς ὁ-
ποίους ἐνόμιζεν ἀποσάτας. Τότε ἐτουρκεύθησαν
ἅπαντες οἱ Ἀλβανοὶ τῆς Ἡπείρου, ὡς λέγει ὁ
Καντεμίρης (α). Ταῦτα τὰ συμβεβηκότα δὲν ἀ-
ναφέρω περιστατικῶς, διότι ἀναφέρονται ἰδίως
εἰς τὴν Ἰσορίαν τοῦ Κασριώτου. Ἐν τούτοις δὲ
ἀναφέρω τὰς ἐπιδρομὰς καὶ μίξεις τῶν ξένων
ἔθνῶν, αἵτινες μετέβαλον καὶ τὸ σχῆμα τῆς Γεω-
γραφίας· δι' αὐτὸ τοῦτο προσέθηκα καὶ τὴν νέαν
Γεωγραφίαν, καὶ τοὺς Ὀδοιπορικοὺς Πίνακας, ὡς
λέγω ἐκεῖ, τὰ ὅποια πρὸς τοῖς ἄλλοις, σαφη-
νίζουσι πολὺ καὶ τὴν παλαιὰν Γεωγραφίαν, εἰς
εὐκολωτέραν κατάληψιν τῆς Ἰσορίας

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν τελευταίαν ἄλωσιν, ἢ
Ἡπειρος διηρέθη εἰς πολλὰς Ἡγεμονίας, οἷον,
Πασσαλίκια, κατὰ τὸν τρόπον τῶν κρατούντων·
ὡς τὸ Τεπελέγγι, Ἀργυρόκασρον, Δέλβινον,
Ἄρτα, εἶχον ἰδιαιτέρους Ἡγεμόνας, ὑποκειμέ-
νους εἰς τὴν ὑψηλὴν Πόρταν, καὶ ἔκτοτε δὲν συ-

(α) Ἐν Ἰσορ. Σουλτὰν Μουρατ τοῦ β'. 30.

5

νίθη μεταβολή, ἐκτός τινων παραθαλασσιῶν με-
ρῶν, τὰ ὅποια ἔλαβον οἱ Ἑνετοί. Κατὰ δὲ τὴν Γαλ-
λικὴν ἐπανάστασιν, ὅτε ἐκυρίευσαν οἱ Γάλλοι τὰς
Ἰουικὰς νήσους, ἔλαβον καὶ αὐτὰ ἐκ τῶν Ἑνε-
τῶν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνέλαβεν αὐτὰ πάλιν ὁ
Ἀλῆ Πασσᾶς, ὁ νῦν Ἡγεμὼν τῆς Ἡπείρου. Ἐσω-
θῆν ὁμως ἡ Ἡπειρος εἶχε πάντοτε πολέμους καὶ
ταραχὰς, περὶ ὧν λέγω ἐν ἐκάσῃ πόλει καὶ χῶ-
ρα τῆς νείας Γεωγραφίας, ὅσα ἐδυνήθηεν νὰ εὐρω.
Μάλιστα δὲ ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας τοῦ πρότερου
Ἡγεμόνος τῶν Ἰωαννίνων κατήντησεν ἡ γῶρα εἰς
εἶδος ἀναρχίας ὡς λέγει ὁ Πουκεβίλ. Τότε Ἡγε-
μόνευεν ἐνδόξως ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς εἰς τὸ Τεπελέγγι,
ὅπου ἐγεννήθη, ἔχων πατρόθεν τὴν Ἡγεμονίαν
ταύτην. Ὅθεν διώρισεν αὐτὸν ἡ ὑψηλὴ Πόρτα
Ἡγεμῆνα τῶν Ἰωαννίνων, ἵνα καταπαύσῃ τὰς
ταραχὰς τῆς Ἡπείρου, καὶ ἔκτοτε ἡγεμονεύει,
ἔχων τὴν καθίδραν αὐτοῦ εἰς τὰ Ἰωάννινα. Κα-
τὰ τοῦτου οὖν τὸν τρόπον ἔχομεν τὴν σωζομέ-
νην Ἰσορίαν τῆς Ἡπείρου ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε.

Κατὰ τοῦτου τὸν τρόπον κατέταξα καὶ τὴν
Ἰσορίαν καὶ Γεωγραφίαν τῆς Ἀττικῆς, ἣτις
ἐκδοθήσεται μετὰ ταῦτα· καὶ οὕτω νομίζω, ὅτι
ἵνα εὐκολώτερον, ὠφελιμώτερον καὶ χρησιμώ-

τερον, να συντεθῶσι καὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλ-
 λάδος, διὰ τρία αἷτια, ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν
 κατάστασιν τοῦ γένους. Πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ Ἰσο-
 ρία, ὡς εἴρηται, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν γνῶσιν τῆς
 συγχρόνου Γεωγραφίας, μὲ τὴν νῦν παραβα-
 λομένης, εἰς ἀκριβῆ καὶ ἐπωφελῆ κατάληψιν τῶν
 ἰσορομίων· ἡμεῖς ὅμως δὲν ἔχομεν οὔτε πα-
 λαιάν, οὔτε νέαν Γεωγραφίαν ἔτι, ἀνάλογον εἰς
 τὴν παροῦσαν χρεῖαν. Δεύτερον δὲ, ὅτι ὁ ἀνα-
 γνώστης ἔχει πρόχειρα καὶ ἐν μιᾷ εὐχρήστῳ καὶ
 εὐωνήτῳ βιβλίῳ ἀναχειῖρας, ὅσα ἐπιθυμεῖ νὰ μά-
 θῃ περὶ ἐνὸς ἰδιαιτέρου τόπου. Τρίτου δὲ, ὅτι,
 ὅταν καταγίνηται τις, συγγραφέων ἢ ἀναγινώ-
 σκων τὰ ἐνὸς ἰδιαιτέρου μέρους, ἐξιχνιάζει αὐ-
 τὰ προθυμώτερον, καὶ ἀκριβέστερον, εὐσυννοπτό-
 τερα ἔντα, καὶ ἐπομένως, ὠφελιμώτερον, καὶ
 μάρτυς τούτων ἡ προφανῆς ἀλήθεια. Ὅταν ἔχη
 τις πρὸ ὀφθαλμῶν προκείμενον ἔργον, τὴν κα-
 ταμέτρησιν, φέρ' εἰπεῖν, ἢ περιγραφὴν ἐνὸς μό-
 νου κόλπου, ἢ τόπου, ἢ τοιοῦτου τινὸς ἄλλου,
 ἀγωνίζεται καταμετρῶν καὶ περιγράφων εὐθυ-
 μώτερον, προθυμώτερον, εὐκολώτερον, καὶ τέ-
 λος, ἀκριβέστερον, καὶ περιστατικώτερον. Ἐπει-
 οδὴ ὅταν εἶναι ἡ ὕλη καὶ τὰ ἀντικείμενα ὀλιγώ-

ή

τερα, τότε ἐρεθίζεται ἡ φιλομάθεια φιλοτιμότερον εἰς αὐξήσιν τῆς ὕλης, ἕνα φανῶ πληρύτερον τὸ ἔργον. Ὄταν ὅμως πρόκειται ἡ καταμέτρησις, ἢ ἡ περιγραφὴ πάσης τῆς οἰκουμένης, ἢ πάντων τῶν παραθαλασσίων τοῦ Ὀκεανοῦ, ἐλυγγιά τὸν νοῦν τὸ πλῆθος τῶν ἀντικειμένων, τὸ ἄπειρον τῆς ὕλης, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου. Τὸ δὲ δύσκολον, πολύπονον καὶ κινδυνώδες τοῦ ἐπιχειρήματος, ὑπερβαίνει τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν, προθυμίαν καὶ ὑπομονήν. Ὄθεν συμβαίνουνσι παροράματα ἐν τοῖς τοιούτοις ἐκ πολλῶν αἰτιῶν ἐκούσιά τε καὶ ἀκούσια. Διὰ τοῦτο καὶ αἱ Μοῦσαι, ὁμοῦ οὔσαι, διηρέθησαν εἰς πολλὰ μέρη, καὶ πάλιν εἰς πολλοὺς κλάδους, καὶ βιβλία, καὶ κεφάλαια, καὶ παραγράφους, διότι μόνον οὗτος ὁ τρόπος εἶναι σύμφορος εἰς εὐκολίαν καὶ παραμυθίαν τῶν ἀναγινωσκόντων, εἰς ἐνθύμησιν τῶν κεφαλαιωδῶς ἐν τάξει ἀρμονικῆ ἀναγινωσκομένων, καὶ ἐξακρίδωσιν προχειροτέραν τῶν ζητουμένων. Διὰ τοῦτο ἔγραφον καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἰδιαιτέρως Ἀττικά, Ἡπειρωτικά, Θετταλικά, Βοιωτικά, Κρητικά, καὶ λοιπα, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ σωζόμενα τοῦ Πανσαλίου. Οὕτω γράφουσι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τῆς

Ἱστορίαν καὶ Γεωγραφίαν ἰδιαιτέρως ἐκάστου ἔθνους καὶ τόπου, καὶ ἐξ ἀπάντων τούτων συντάττουσι τὰς γενικὰς καὶ καθολικὰς, κατὰ τὴν χρείαν, ἐπιτομώτερον, ἢ ἐκτενέστερον. Ὅταν οὖν ἐξακριβώσωμεν καὶ ἡμεῖς οὕτω κατὰ μέρος τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἱστορίαν καὶ Γεωγραφίαν ὅλων τῶν τόπων τῆς Ἑλλάδος, τότε εἶναι εὐκόλου νὰ συντάξωμεν καὶ γενικὴν ἐπίτομον εἰς χρῆσιν τῶν σχολείων, καὶ ἐκτενεστέρα πρὸς γνῶσιν καὶ μελέτην γενικωτέραν. Αἱ δὲ κατὰ μέρος ἰδιαίτεραι ἐκάστου τόπου μένουσι πάλιν χρησιμώταται καὶ εὐχρηστόταται πρὸς γνῶσιν καὶ περιέργειαν περιστατικωτέραν, καὶ ὡς οἶοντε ἐντελεστέρα.

Τὸ πρᾶγμα ὁμως εἶναι καὶ οὕτω δύσκολον, ἐργῶδες καὶ πολύπουνον· διότι τὰ βοηθήματα εἶναι ὀλίγα, καὶ εἰς πολλοὺς συγγραφεῖς σποράδην ἀναφερόμενα, καὶ ταῦτα ἀσύμφωνα καὶ ἀκατάλληλα. Τὰ δὲ συστηματικὰ συγγράμματα, ὅσα ἐπραγματεύοντο συστηματικῶς περὶ Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας ἐκάστου τόπου ἀπώλοντο, τινὰ μὲν κατὰ μέρος, τὰ πλείστα δὲ κατὰ κράτος. Περὶ δὲ τῆς Ἡπείρου πολὺ ὀλίγον ἐφρόντισαν οἱ παλαιοὶ τε καὶ νέοι. Ὅθεν εἶπε καὶ ὁ Δαυδὶλ ὁ κερύφημος Γεωγράφος τῆς Γαλλίας, ὅτι

ἰ
δὲν εἶχεν ὕλην, νὰ σχεδιάσῃ Χάρταν τῆς Ἡπείρου. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν πράγματα ἐντελῆ ἐκ πηγῶν ἀτελῶν γινόμενα, ἀλλὰ νὰ εὐχαρισώμεθα μάλιστα, ἔτι ἐσώθησαν καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα. Ἡ δὲ ἐπίπουρος καὶ ἐργώδης καὶ τούτων τῶν ὀλίγων συλλογῆ, προξενεῖ πολλάκις καὶ παραράματα ὅθεν ὅπου εὐρεθῆται οὗτόν τι, νὰ τὸ διορθώσωσιν ἢ νὰ τὸ προσθέτωσιν οἱ φιλογενεῖς καὶ εἰδήμονες ἀναγνώσται, φιλογενῶς καὶ φιλοπόνως, νομίζοντες κοινὸν καὶ κοινωφελὲς τοῦ γένους τὸ ἔργον· ἐπειδὴ ἡ καταβολὴ τῶν θεμελίων παντὸς οἰκοδομήματος εἶναι δύσκολος· πολλάκις δὲ καὶ ἐπισφαλῆς. Ἄν ὅμως τύχη καὶ τεθῶσιν αἱ βάσεις σερραὶ, ἢ ἐποικοδόμησις εἶναι εὐκόλος.

Τῶν μὲν σωζομένων Γεωγράφων, ὁ Σκύλαξ ἀναφέρει ἐν παρόδῳ καὶ κεφαλαιωδῶς μόνον τὰ παραθαλάσσια ἔθνη τῆς Ἡπείρου, διότι τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι περίπλους. Ὁ δὲ Δικαίαρχος ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας τὸν Βίον τῆς Ἑλλάδος, δὲν περιλαμβάνει τὴν Ἡπειρον. Ὁ δὲ Σκύμνος ἀναφέρει μόνον τὸν Ὀρεκόν, τοὺς Χάουας, Θεσπρωτοὺς καὶ Μολοττοὺς, καὶ τούτων μόνον τὰ ὀνόματα. Ὁμοίως καὶ Διουύσιος ὁ Περιηγητὴς, καὶ

τινες ἄλλοι. Ὁ δὲ Σράβων ἀναφέρει μὲν πλείονα, ἄλλα μόνου τὰ παραθαλάσσια περιστατικώτερον. Ὅλα δὲ ταῦτα φαίνονται εἰς ἡμᾶς ὡς χρησμοὶ καὶ ἐνόματα κατάξηρα· διότι ἐκεῖνοι ἔγραφον περὶ πραγμάτων ἐγνωσμένων τότε, τὰ ὅποια ἕξερρον μετεβλήθησαν, ἢ ἐξέλιπον δι' ὄλου. Ὅθεν ἀγνοοῦμεν ἀκριβῶς τὴν ἔκτασιν ἐκάστου τόπου, καὶ θέσιν πολλῶν πόλεων, καὶ λοιπῶν. Τὸ δὲ μόνου μέσον, ὅπερ δύναται νὰ φυλάξη ταῦτα, εἶναι ἡ ἀστρονομικὴ καὶ γεωμετρικὴ παρατήρησις, ἣτις δὲν ἔγινεν ἔτι ἀκριβῆς εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο ἀγνοοῦμεν ποῦ ἦτον ἡ Δωδώνη, καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις, ὅσαι δὲν ἦσαν πλησίον εἰς μέρη σημαντικά.

Τῶν δὲ Ἱστορικῶν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Διουύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ἔγραψαν συστηματικώτερον τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου, ἄλλα κακῆ τύχῃ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐχάθη καὶ τῶν δύο, ὁμοῦ μὲ ἄλλα πολλὰ, ἔνθα ἀνεφέροντο καὶ πολλὰ γεωγραφικὰ συμπεπλεγμένα. Ἀναφέρουσι μὲν καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ Πολύβιος, Θουκυδίδης, Ξενοφῶν, Ἴουστίνος, καὶ ἄλλοι πολλοί, οὐχὶ ὅμως συστηματικῶς, ἀλλὰ τεμάχιά τινα διεσπαρμένα καὶ ἀσύγδετα, διότι ὁ σκοπὸς αὐτῶν δὲν ἦτον

ιβ'

οὗτος. Τέλος δὲ ἐσώθη σῶος μόνου ὁ βίος τοῦ Πύρρου ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου γεγραμμένος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλούταρχος ἔγραφε πρὸς εἰδότας τῆς Ἴσορίας καὶ Γεωγραφίας τῆς Ἠπείρου, ἀναφέρων καὶ τοὺς Ἴσορικούς, ὅθεν ἔλαβε τὴν ἔλλην, ὡς σωζομένους καὶ ὑπάρχοντας, ἐξ ὧν εἰδύνατο πᾶς ἀναγνώστης νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειαν αὐτοῦ· ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τοῦ Πλουτάρχου εἶναι νὰ διδάξῃ τὸ ἠθικόν, καὶ οὐχὶ τὸ γεωγραφικόν. Ὅθεν διώκει πανταχοῦ κυρίως τὸ ἠθικόν, παραβλέπων τὰ λοιπὰ, καὶ τὸ γεωγραφικόν, ὡς εἰς ἀναφέρει μήτε τὴν μητρόπολιν τῆς Ἠπείρου, μήτε τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου, ὅπου ἐκινδύνευσαν οἱ φεύγοντες μὲ τὸν Πύρρον, νῆπιον ἔτι ὄντα. Ἀνέφερεν ὅμως ὡς πρὸς εἰδότας τὴν πλησίον πέλιν. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ἀγνωστοῦντες τὴν πόλιν, ἣν οὐδεὶς τῶν γεωγράφων ἀναφέρει, πῶς νὰ εὐρωμεν τὸν ποταμόν; Καὶ οὕτως ἔμεινεν ὁ βίος τοῦ Πύρρου ὡς πρὸς ἡμᾶς θεωρούμενος, ἀγεωγράφητος, ἀχρονολόγητος, καὶ τρόπον τινὰ ἄσχετος. Ὅθεν συνέδησα αὐτὸν γεωγραφικῶς τε καὶ χρονολογικῶς διὰ τε τῶν προγόνων αὐτοῦ καὶ ἀπογόνων, καὶ συγχρόνων συμβεβηκότων, ὅρου τῆς χρονολογίας μεταχειριζόμενος τὴν Χριστοῦ

γέννησιν, ὡς κοινῶς ἐγνωσμένην καὶ ἀρχὴν τῆς
 νείας Ἱστορίας οὖσαν. Ἐτι δὲ, ὁ Πλούταρχος διώ-
 κων μόνον τὸ ἠθικόν, ὡς εἴρηται, συνήθροισε τὰ
 κυριώτερα μόνον, ὅσα εἰς τοῦτο ἀφορῶσι. Διὰ
 τοῦτο εὐρίσκονται καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ διάφορα
 εἰς διαφόρους Ἱστορικοὺς διεσπαρμένα. Συλλέξας
 οὖν καὶ ταῦτα πάντα, παρήνυρα εἰς τοὺς κατὰ
 χρονολογίαν, ἢ κατὰ τὴν ῥύμην τῆς Ἱστορίας
 ἀρμόζοντας τόπους, ὡς φαίνεται προφανῶς, ὅταν
 παραβάληται αὐτὸν μὲ τὸν τοῦ Πλουτάρχου.

Τοιαύτην ἀτέλειαν καὶ δυσκολίαν εὐρίσκομεν
 καὶ εἰς τὰ μέχρι τοῦδε περὶ τῆς νείας Γεωγρα-
 φίας ἀναφερόμενα, καὶ τὰ ἀτελείσματα πάντων
 περὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι τὰ τῆς Ἡπείρου, ἐπί-
 σης, ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ, οὕτω καὶ ἐν τῇ νείᾳ
 Γεωγραφίᾳ. Περιστατικώτερος πάντων τῶν νεω-
 τέρων Γεωγράφων ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα θεω-
 ρούμενος, εἶναι ὁ Μελέτιος· ἀλλ' εἰς τὸ περὶ
 τῆς Ἡπείρου κεφάλαιον ἀναφέρει μόνον τὰ ὀνό-
 ματα τῶν πόλεων, καί τινα παλαιὰν Ἱστορίαν,
 τῶν παραθαλασείων μάλιστα, καὶ ταῦτα πολλα-
 χοῦ ἔσφαλμένα, διότι οὕτω γίνονται τὰ πρωτό-
 τυπα ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Τοιαῦτα σφάλματα
 ἔχουσι καὶ οἱ Πίνακες τοῦ Ῥήγα. Τοιαῦτα ἔχει

ιδ'

καὶ ὁ Δανβίλ, ὁ ἐνασχοληθεὶς πεντήκοντα χρό-
νους εἰς τὴν Γεωγραφίαν, βασιλικὸς Γεωγράφος
ῶν, καὶ ἔχων ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα. Ἀλλὰ
ταῦτα τὰ ἀκούσια σφάλματα τῶν φιλομαθῶν
καὶ φιλογενῶν προγόνων, δὲν πρέπει νὰ κα-
ταφρονῶμεν ὑπεροπτικῶς, ὁλλὰ νὰ τὰ διορθώ-
νῳμεν φιλογενῶς, καὶ λογιζόμενοι τὴν προθυ-
μίαν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἔργου ὠφέλειαν, νὰ τιμῶ-
μεν, καὶ νὰ σεβώμεθα τοὺς πόνους αὐτῶν. Τὰ
πέντε καὶ δέκα ἀκούσια σφάλματα τοῦ Μελετίου
οὐδένα ἐξημίωσαν· τὸ δὲ ἔργον ὅλον ὠφέλησεν
ὅλον τὸ γένος. Κάλλις μὲν εἶναι το ἄσφαλτον,
ἀλλὰ δυσκατόρθωτον, καὶ μάλις εἰς τὰ γεωγ-
ραφικὰ καὶ ἱστορικὰ, ὅπου ἡ ὕλη εἶναι ἀπεριόρι-
τος, ἀμφίβολος, παλλαχοῦ δὲ καὶ πάντη ἀδέ-
βαιος κατὰ τὰς συστατικὰς περιστάσεις. Ὅταν ὁ-
μως ὁ συγγραφεὺν ἢ μεταφράζων εἶναι εἰδήμων
τῆς ὕλης, καὶ ἐπιστήμων τοῦ εἴδους, ἀποφεύγει
τοῦλάχιστον τὰ βλαβερά σφάλματα. Διὰ τοῦτο
δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῆται τις τοιαῦτα ἔργα,
πρὶν συλλάβῃ εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ τὴν ὕλην
καὶ τὸ εἶδος.

Ὁ Ἐκδότης.